קיצור שלחן ערוך — דין חזרת תפלת השליח צבור

כְּשֶׁפּוֹסֵעַ הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מִתְּפִלָּה שֶׁבְּלַחַשׁ, עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ כְּשֶׁעוּר הִלּוּךְ ד' אַמּוֹת וְחוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ וְאוֹמֵר בְּלַחַשׁ ה' שְׂפָתַי תִּפְתַּח וְגוֹ' וּמַתְחִיל בְּקוֹל בָּרוּךְ אַתָּה וְכוּ' וְכָל אֶחָד יְזַהֵר לִשְׁתֹּק אָז וְלִשְׁמֹעַ הֵיטֵב, וּלְכַוֵּן לְמַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וְלוֹמַר בָּרוּךְ הוּא, וּבָרוּךְ שְׁמוֹ וְאָמֵן עַל כָּל בְּרָכָה כָּרָאוּי. וַאֲפִלּוּ לִלְמֹד אָסוּר בְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר חוֹזֵר הַתְּפִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁצְּרִיכִין לְזַהֵר מְשִׂיחָה בְּטֵלָה. וּמִי שֶׁנָּקֵל לוֹ, יֵשׁ לוֹ לַעֲמֹד כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מִתְפַּלֵּל שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אוֹ בְּעֵינַיִם עֲצוּמוֹת, אוֹ לִרְאוֹת תּוֹךְ הַסִּדּוּר מַה שֶּׁאָמַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר (קי"א קכ"ג קכ"ד). קְצָת נוֹהֲגִין שֶׁלְּאַחַר קְדֻשָּׁה חוֹלְצִין תְּפִלִּין שֶׁל רַשׁ"י וּמַנִּיחִין תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם. וְעוֹשִׂין שֶׁלֹּא כַּדִּין. (עַיֵּן פְּרִי מגדים סִימָן ל"ד משבצות סָעִיף קטן ב).

בַּחֲזָרַת תְּפִלַּת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, כֵּיוָן שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כְּבָר הִתְפַּלֵּל בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּלַחַשׁ, וְאֵינוֹ חוֹזֵר אֵת הַתְּפִלָּה רַק בִּשְׁבִיל הַשּׁוֹמְעִים, לָכֵן צְרִיכִין שֶׁיְּהִיוּ דַּוְקָא תִּשְׁעָה שׁוֹמְעִין וְעוֹנִין, שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה בִּרְכוֹתָיו לְבַטָּלָה (וְלָא דָּמֵי לְמַה שֶּׁכָּתוּב בְּסִימָן ט"ו סָעִיף ז'). וְלָכֵן כְּשֶׁיֵּשׁ מִנְיָן מְצֻמְצָם, צְרִיכִין לְהַשְׁגִּיחַ שֶׁלֹּא יַתְחִיל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר חֲזָרַת הַתְּפִלָּה עַד שֶׁיִּגְמְרוּ כֻּלָּן תְּפִלּוֹתֵיהֶן שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲנוֹת. (קכ"ד)

הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר צָרִיךְ לְזָהֵר, כְּשֶׁהוּא מְסַיֵּם בְּרָכָה אַחַת, שֶׁלֹּא לְהַתְחִיל בְּרָכָה שְׁנִיָּה, עַד לְאַחַר שֶׁאָמְרוּ רֹב הַצִּבּוּר אָמֵן. וְאִם הִתְחִיל תֵּכֶף בְּרָכָה אַחֶרֶת, כְּגוֹן, שֶׁסִּיֵּם מָגֵן אַבְרָהָם וְהִתְחִיל מְחַיֵּד אַתָּה גִּבּוֹר, אֲזַי כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר, אַתָּה גִּבּוֹר, שׁוּב אֵין אוֹמְרִים אָמֵן, וְעָנֹשׁ בְּטוּל אָמֵן, אָז הוּא עָלָיו.

בִּקְדֻשָּׁה, יְזַהֵר כָּל אֶחָד לְכַוֵּן רַגְלָיו, שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּיהֶן בְּיַחַד, כְּאִלּוּ הָיוּ רֶגֶל אַחַת (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה) וּכְשֶׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ, וְכֵן בָּרוּךְ וְיִמְלֹךְ, מֵרִים גּוּפוֹ וַעֲקֵבוֹ לְמַעְלָה. וְנוֹהֲגִין לְשָׁא הָעֵינַיִם לַמָּרוֹם, וְטוֹב שֶׁתִּהְיֶינָה סְגוּרוֹת (קכ"ה).

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר לְמוֹדִים, מִשְׁתַּחֲוִים כָּל הַקָּהָל וְאוֹמְרִים מוֹדִים דְּרַבָּנָן, כֻּלּוֹ בְּהִשְׁתַּחֲוָיָה, וּמִי שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּתְפִלַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה וְשׁוֹמֵעַ שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הִגִּיעַ לְמוֹדִים, אִם הוּא עוֹמֵד בְּאֶמְצַע בְּרָכָה, מִשְׁתַּחֲוֶה גַּם כֵּן. אֲבָל אִם עוֹמֵד בִּתְחִלַּת בְּרָכָה. אוֹ בְּסוֹף בְּרָכָה, לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה. מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְהוֹסִיף הִשְׁתַּחֲוָיוֹת, בִּתְחִלַּת בְּרָכָה אוֹ בְּסוֹף בְּרָכָה, עַל אוֹתָן שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כְּדִלְעֵיל סִימָן י"ח סָעִיף י"א (ק"ט קכ"ז).

קוֹדֶם שֶׁאוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר שִׂים שָׁלוֹם, אוֹמֵר אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בָּרְכֵנוּ וְכוּ', וּכְשֶׁאוֹמֵר "וִישְׁמְרֶךָ" אוֹמְרִים הַקָּהָל כֵּן יְהִי רָצוֹן וְלֹא יֹאמְרוּ אָמֵן. וְכֵן כְּשֶׁאוֹמֵר וִיחֻנְּךָ וְשָׁלוֹם. וְאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ רַק בְּשַׁחֲרִית וּבְמוּסָף, וְלֹא בְּמִנְחָה. רַק בְּתַעֲנִית צִבּוּר, שֶׁאוֹמְרִים גַּם בְּמִנְחָה שִׂים שָׁלוֹם, אָז אוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר גַּם אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. וְאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּבֵית אָבֵל, וְלֹא בִּתְשִׁעָה בְּאָב בְּשַׁחֲרִית (קכ"א קכ"ז).

לְאַחַר שֶׁגָּמַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הַתְּפִלָּה, יֹאמַר בְּלַחַשׁ יִהְיוּ לְרָצוֹן וְגוֹ' אֲבָל לִפְסֹעַ ג' פְּסִיעוֹת אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁסּוֹמֵךְ עַל הַפְּסִיעוֹת שֶׁבְּסוֹף הַקַּדִּישׁ שָׁלֵם. (קכ"ג).

בְּתַעֲנִית צִבּוּר וְיֵשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּים וּמַשְׁלִימִים, אוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה עֲנֵנוּ קֹדֶם רְפָאֵנוּ. וְאִם טָעָה וְלֹא אָמָרוֹ, אִם נִזְכַּר קוֹדֶם שֶׁאָמַר אֵת הַשֵּׁם, מִן הַבְּרָכָה רוֹפֵא חוֹלֵי, חוֹזֵר וְאוֹמֵר עֲנֵנוּ וּרְפָאֵנוּ. אֲבָל לֹא נִזְכַּר עַד לְאַחַר שֶׁאָמַר אֵת הַשֵּׁם, גּוֹמֵר הַבְּרָכָה רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר עֲנֵנוּ בְּתוֹךְ בִּרְכַּת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְחוֹתֵם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה כְּמוֹ יָחִיד. וְאִם שָׁכְחוּ גַּם שָׁם, אוֹמְרוֹ לְאַחַר סִיּוּם הַתְּפִלָּה בְּלֹא חֲתִימָה.

אֵין אוֹמְרִים תְּפִלַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּקוֹל, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לְכָל הַפָּחוֹת שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים, שֶׁהֵם רֹב מִנְיָן שֶׁהִתְפַּלְּלוּ עַתָּה. אֲבָל אִם אֵין שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים שֶׁהִתְפַּלְּלוּ עַתָּה, אֵין אוֹמְרִים כָּל הַשְּׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּקוֹל, אֶלָּא אֶחָד אוֹמֵר עַד הָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּקוֹל, וְאוֹמְרִים קְדֻשָּׁה וְגוֹמֵר תְּפִלָּתוֹ בְּלַחַשׁ. (ס"ט)

כָּל מָקוֹם שֶׁהַיָּחִיד אִם טָעָה חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ כֵן הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בַּחֲזָרַת הַתְּפִלָּה, אִם טָעָה חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל חוּץ מִשַּׁחֲרִית שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹל הַמּוֹעֵד. שֶׁאִם שָׁכַח וְלֹא אָמַר יַעֲלֶה וְיָבֹא וְלֹא נִזְכַּר עַד שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ, אֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ, כִּי מִשּׁוּם טֹרַח הַצִּבּוּר, סָמְכִינָן עַל מַה שֶּׁיִּזְכִּיר בִּתְפִלַּת הַמּוֹסָף, אֲבָל אִם נִזְכַּר קוֹדֶם שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ, חוֹזֵר לְרֹצֶה וְאֵין בָּזֶה טֹרַח הַצִּבּוּר (קכ"ו).

חִיּוּב עַל הָאָדָם לוֹמַר קְדֻשָּׁה עִם הַצִּבּוּר, וְגַם אָמֵן שֶׁלְּאַחַר הָאֵל הַקָּדוֹשׁ, וְשֶׁלְּאַחַר שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, הוּא גַּם כֵּן חִיּוּב כְּמוֹ קְדֻשָּׁה. וְכֵן הַקַּדִּישִׁים שֶׁאוֹמֵר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, חִיּוּב הוּא לַעֲנוֹת עֲלֵיהֶם. וְכֵן בְּמוֹדִים הוּא חִיּוּב לִשְׂחוֹת עִם הַצִּבּוּר. וְלָכֵן אִם נִתְאַחֵר לָבֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, בְּאֹפֶן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. וְהוּא מֻכְרָח לְהִתְפַּלֵּל בִּיחִידוּת, אִם אֵין הַשָּׁעָה עוֹבֶרֶת, צָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּפְסִיד מִלַּעֲנוֹת אֶחָד מִדְּבָרִים אֵלּוּ אֶלָּא יַמְתִּין עַד שֶׁיַּעֲנֶה, וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. אֲבָל אַל יַמְתִּין בֵּין גָּאַל יִשְׂרָאֵל לִתְפִלַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, דְּהָא צָרִיךְ לְהַסְמִיךְ גְּאֻלָּה לַתְּפִלָּה, וְאָסוּר לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, אֶלָּא יַמְתִּין קוֹדֶם שִׁירָה חֲדָשָׁה (וע"ש סִימָן ס"ט סָעִיף ז').

יָחִיד הָעוֹמֵד בִּתְפִלַּת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, וּכְשֶׁהוּא מְסַיֵּם מְחַיֵּה הַמֵּתִים, אוֹמְרִים הַצִּבּוּר קְדֻשַּׁת וּבָא לְצִיּוֹן, אוֹ קְדֻשַּׁת יוֹצֵר, אֵינוֹ אוֹמֵר עִמָּהֶם קָדוֹשׁ, לְפִי שֶׁאֵין הַקְּדֻשּׁוֹת שָׁווֹת, אֲבָל אִם הַצִּבּוּר אוֹמְרִים קְדֻשַּׁת מוּסָף, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, עוֹנֶה עִמָּהֶם קָדוֹשׁ וְכוּ', וְכֵן בְּהִפּוּךְ דִּקְדֻשַּׁת שַׁחֲרִית וּקְדֻשַּׁת מוּסָף שָׁווֹת הֵן (ק"ט).